

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αρχαίο Ελληνικό Δράμα: Ευριπίδης (Φροντιστήριο)

Ενότητα: 5. Γραμματικός και συντακτικός σχολιασμός στίχων 204-266

Καράμπελας Σωτήριος

Τμήμα Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 204-266	6
4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων όρων	6
5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία.....	8
6. Σύντομες ερμηνευτικές ερωτήσεις	9
7. Ενδεικτική βιβλιογραφία	9

1. Σκοποί ενότητας

Κατανόηση των γραμματικών και συντακτικών ιδιοτήτων των στίχων 204-266 της *Μήδειας*, καθώς και βασικών σημείων για την πραγματολογική ερμηνεία του κειμένου.

2. Περιεχόμενα ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει γραμματικούς και συντακτικούς χαρακτηρισμούς συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων των στίχων 204-266, καθώς και σύντομες ερωταπαντήσεις με σκοπό την κατανόησή τους.

3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 204-266

Χο. ἰαχὰν ἄιον πολύστονον γόων,
λιγυρὰ δ' ἄχεα μογερὰ βοᾷ
τὸν ἐν λέχει προδόταν κακόνυμφον·
θεοκλυτεῖ δ' ἄδικα παθοῦσα
τὰν Ζηνὸς ὀρκίαν Θέμιν,
ἄ νιν ἔβασεν
Ἐλλάδ' ἐς ἀντίπορον (210)
δι' ἄλα νύχιον ἐφ' ἄλμυρὰν
πόντου κλήδ' ἀπεράντου.

ΜΗΔΕΙΑ

Κορίνθιαι γυναῖκες, ἐξήλθον δόμων,
μή μοί τι μέμφησθ'· οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
σεμνοὺς γενώτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
τοὺς δ' ἐν θυραίοις· οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς
δύσκειαν ἐκθήσαντο καὶ ῥαθυμίαν.
δίκη γὰρ οὐκ ἔνεστ' ἐν ὀφθαλμοῖς βροτῶν,
ὅστις πρὶν ἀνδρὸς σπλάγχχνον ἐκμαθεῖν σαφῶς
στυγεῖ δεδορκῶς, οὐδὲν ἠδίκημένος.
χρῆ δὲ ξένον μὲν κάρτα προσχωρεῖν πόλει·
οὐδ' ἀστὸν ἦνεσ' ὅστις αὐθάδης γεγῶς
πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ὕπο.
ἐμοὶ δ' ἄελπιον πρᾶγμα προσπεσὸν τόδε
ψυχὴν διέφθαρκ'· οἶχομαι δὲ καὶ βίου
χάριν μεθεῖσα κατθανεῖν χρήζω, φίλαι.
ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα, γινώσκω καλῶς,
κάκιστος ἀνδρῶν ἐκβέβηχ' οὐμὸς πόσις.
πάντων δ' ὅσ' ἔστ' ἔμψυχα καὶ γνώμην ἔχει (230)
γυναϊκῆς ἐσμεν ἀθλιώτατον φυτόν·
ὅς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῆ
πόσιν πρίασθαι, δεσπότην τε σώματος
λαβεῖν· κακοῦ γὰρ τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον κακόν.
κὰν τῶδ' ἀγὼν μέγιστος, ἢ κακὸν **λαβεῖν**
ἢ χρηστόν. οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαὶ
γυναιξίν, οὐδ' οἶόν τ' ἀνήνασθαι πόσιν.
ἐς καινὰ δ' ἦθη καὶ νόμους ἀφιγμένην
δεῖ μάντιν εἶναι, μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν,
οἶω μάλιστα χρήσεται ξυνευέτη. (240)
κὰν μὲν τάδ' ἡμῖν ἐκπονουμέναισιν εὖ
πόσις ξυνοικῆ μὴ βία φέρων ζυγόν,
ζηλωτὸς αἰών· εἰ δὲ μή, **θανεῖν** χρεῶν.
ἀνὴρ δ', ὅταν τοῖς ἔνδον ἄχθηται **ξυνών**,
ἔξω μολῶν ἔπαυσε καρδίαν ἄσης·
[ἢ πρὸς φίλον τιν' ἢ πρὸς ἡλικα τραπεῖς]·
ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.
λέγουσι δ' **ἡμᾶς** ὡς ἀκίνδυνον βίον

ζῶμεν κατ' οἴκους, οἱ δὲ μάρνανται δορί
κακῶς φρονοῦντες· ὡς τρίς ἂν παρ' ἀσπίδα (250)
στήναι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον ἢ τεκεῖν ἄπαξ.
ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πρὸς σὲ κάμ' ἦκει λόγος·
σοὶ μὲν πόλις θ' ἦδ' ἐστὶ καὶ πατρὸς δόμοι
βίου τ' ὄνησις καὶ φίλων συνουσία,
ἐγὼ δ' ἔρημος ἄπολις οὔσ' ὑβρίζομαι
πρὸς ἀνδρός, ἐκ γῆς βαρβάρου λελησμένη,
οὐ μητέρ', οὐκ ἀδελφόν, οὐχὶ συγγενῆ
μεθορμίσασθαι τῆσδ' ἔχουσα συμφορᾶς.
τοσοῦτον οὖν σου τυγχάνειν βουλήσομαι,
ἦν μοι πόρος τις μηχανή τ' ἐξευρεθῆ (260)
πόσιν δίκην τῶνδ' ἀντιτείσασθαι κακῶν,
[τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατέρ' ἦν τ' ἐγήματο]
σιγᾶν. γυνὴ γὰρ τάλλα μὲν φόβου πλέα
κακῆ τ' ἐς ἀλκὴν καὶ σίδηρον εἰσορᾶν
ὅταν δ' ἐς εὐνήν ἠδικημένη κυρῆ,
οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μιαιφονωτέρα.

4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων ὀρων

1. **ἰαχάν:** (δωρικός τύπος ἀντί *ἰαχήν*) αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ἰαχή*, -ῆς = κραυγή, θρήνος
2. **ἄιον:** ἀ' ενικό πρόσωπο οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνῆς του ρ. *αἴω* = ακούω
3. **λιγυρά:** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου γένους του επιθ. *λιγυρός*, -ά, -όν = οξύς, διαπεραστικός
4. **ἄχα:** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου γένους του ουσ. *ἄχος*, -ους = πόνος, θλίψη
5. **μογερά:** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου γένους του επιθ. *μογερός*, -ά, -όν = θλιβερός, επίπονος
6. **προδόταν:** (δωρικός τύπος ἀντί *προδότην*) αιτιατική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *προδότης*, -ου = προδότης
7. **κακόνυμφον:** αιτιατική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *κακόνυμφος*, -ου = ο κακός σύζυγος
8. **θεοκλυτεῖ:** γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνῆς του ρ. *θεοκλυτέω*, -ῶ = καλῶ τους θεούς σε βοήθεια, επικαλούμαι τὴν θεϊκὴ τιμωρία
9. **τάν:** (δωρικός τύπος ἀντί *τῆν*) αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του οριστικού άρθρου
10. **ἄ:** (δωρικός τύπος ἀντί ἦ) ονομαστική ενικού θηλυκού γένους τῆς αναφορικής ἀντωνυμίας *ὅς, ἡ, ὅ*
11. **ἔβασεν:** (δωρικός τύπος ἀντί *ἔβησεν*) γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ἀορίστου ενεργητικής φωνῆς του ρ. *βαίνω* (μεταβατικό) = κάνω κάποιον να προχωρήσει, μεταφέρω, οδηγώ
12. **ἀντίπορον:** αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του επιθέτου *ὄ/ἡ ἀντίπορος*, -ον = ἀντικρινός

13. **ἄλλα**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. ἄλς, ἄλός = θάλασσα
14. **νύχιον**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὄ/ή νύχιος*, -ον = νυχτερινός
15. **κλήδ(α)**: (παλαιός αττικός τύπος αντί του μεταγενέστερου *κλείς, κλειδός*) αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *κλής, κληδός* = στενό πέρασμα
16. **ἄπεράντου**: γενική ενικού αρσενικού γένους του επιθέτου *ὄ/ή ἀπέραντος*, -ον = αυτός που δεν έχει τέλος
17. **μέμφησθ(ε)**: β΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *μέμφομαι* = κατηγορώ
18. **γεγώτας**: αιτιατική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής επιτικού παρακειμένου (*γέγαα*) του ρ. *γίγνομαι* = γίνομαι
19. **θυραίοις**: δοτική πληθυντικού αρσενικού γένους του επιθ. *θυραῖος*, -α, -ον = εξωτερικός (*έν θυραίοις* = φανερά)
20. **δύσκειαν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *δύσκεια*, -ας = καταισχύνη, ντροπή
21. **ῥαθυμίαν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ῥαθυμία*, -ας = νωθρότητα
22. **σπλάγχχνον**: αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. *σπλάγχχνον*, -ου = χαρακτήρας
23. **δεδορκώς**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρ. *δέρκομαι* = βλέπω
24. **προσχωρεῖν**: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *προσχωρέω*, -ῶ = πλησιάζω, πηγαίνω με το μέρος κάποιου
25. **ἦνεσ(α)**: α΄ ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *αἰνέω*, -ῶ = επαινώ, επιδοκιμάζω
26. **ἄμαθίας**: γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ἀμάθια*, -ας = ἀγνοια
27. **ἄελπτον**: ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους του επιθ. *ὄ/ή ἄελπτος*, -ον = ἀνέλπιστος, ἀπροσδόκητος
28. **προσπεσόν**: ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους της μετοχής αορίστου β΄ ενεργητικής φωνής του ρ. *προσπίπτω* = συμβαίνω
29. **διέφθαρκ(ε)**: γ΄ ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρ. *διαφθείρω* = βλάπτω
30. **οἴχομαι**: α΄ ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *οἴχομαι* = έχω φύγει
31. **μεθεῖσα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου β΄ ενεργητικής φωνής του ρ. *μεθήμι* = αφήνω
32. **καταθανεῖν**: (επικός τύπος αντί *καταθανεῖν*) απαρέμφατο αορίστου β΄ ενεργητικής φωνής του ρ. *καταθνήσκω* = πεθαίνω
33. **χρήζω**: α΄ ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *χρήζω* = έχω ανάγκη, επιθυμώ
34. **ἐκβέβηχ΄**: (ἐκβέβηκε) γ΄ ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρ. *ἐκβαίνω* = αποβαίνω, αποδεικνύομαι
35. **οὐμός**: κράση (*ὁ ἐμός*)
36. **γνώμην**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *γνώμη*, -ης = κρίση, αντίληψη, άποψη
37. **πρίασθαι**: απαρέμφατο αορίστου μέσης φωνής του ρ. **πρίαμαι* = αγοράζω
38. **ἄλγιον**: ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους του συγκριτικού βαθμού (*ὄ/ή ἀλγίων, τὸ ἄλγιον*) του επιθέτου *ἀλγεινός*, -ή, -όν = οδυνηρός
39. **κάν**: κράση (*καὶ έν*)

40. **ξυνευνέτη**: (ιωνικός τύπος αντί *συνευνέτη*) δοτική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *συνευνέτης*, -ου = ομόκλινος, σύζυγος
41. **κᾶν**: κράση (και ἄν)
42. **έκπνονομέναισιν**: δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *έκπνονέομαι*, -οὔμαι = κερδίζω κάτι με κόπο
43. **ἄχθηται**: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *ἄχθομαι* = δυσαρεστούμαι
44. **μολών**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *βλώσκω* = πηγαίνω / έρχομαι
45. **ἄσης**: γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ἄση*, -ης = οδύνη, ψυχικός πόνος
46. **τραπαείς**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου παθητικής φωνής του ρ. *τρέπω* = στρέφω (-ομαι)
47. **ἤλικα**: αιτιατική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *ἤλιξ*, *ἤλικος* = συνομήλικος
48. **μάρνανται**: γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *μάρναμαι* = μάχομαι
49. **δορί**: δοτική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. *δόρυ*, *δόρατος* = δόρι
50. **κᾶμ(ε)**: κράση (και ἔμῃ)
51. **ὄνησις**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ὄνησις*, -εως = ωφέλεια
52. **λελησμένη**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. *λήζω* = αρπάζω
53. **μεθορμίσασθαι**: απαρέμφατο αορίστου μέσης φωνής του ρ. *μεθορμίζομαι* = βρίσκω αλλού καταφύγιο
54. **κυρῆ**: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *κυρέω*, -ῶ = είμαι
55. **μιαιφονωτέρα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του συγκριτικού βαθμού του επιθ. *ό/ή μιαιφόνος*, -ον = αιμοχαρής, αιμοδιψής

5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία

1. **ἄελπτον**: επιθετικός προσδιορισμός στο ουσ. *πράγμα*
2. **έν ῶ**: εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου
3. **κάκιστος**: κατηγορούμενο του υποκειμένου (*πόσις*) του συνδετικού ρήματος *έκβέβηκε*
4. **λαβεῖν**: τελικό απαρέμφατο ως παράθεση στο ουσ. *άγών*
5. **θανεῖν**: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης *χρεών* (*έστι*)
6. **ξυνών**: χρονική-αιτιολογική μετοχή
7. **ἡμᾶς**: αντικείμενο κατά πρόληψη του ρ. *λέγουσι*
8. **τᾶλλα**: αιτιατική της αναφοράς
9. **είσορᾶν**: απαρέμφατο της αναφοράς εξαρτώμενο από το επίθετο *κακή*
10. **σίδηρον**: αντικείμενο του απαρεμφάτου *είσορᾶν*
11. **ἡδικημένη**: κατηγορηματική μετοχή εξαρτώμενη από το ρήμα *κυρῆ*

6. Σύντομες ερμηνευτικές ερωτήσεις

1. Κατά ποιά έννοια η Θέμις έκανε την Μήδεια να ταξιδέψει στην Ελλάδα (στ. 208-210):
Υπεύθυνη για την φυγή της Μήδειας στην Ελλάδα είναι η Θέμις ως προστάτιδα των γαμήλιων όρκων, που ανταλλάχθηκαν ανάμεσα στον Ιάσονα και στην Μήδεια.
2. Τι υπαινίσσεται το επίθετο «νύχιον» (στ. 211):
Με το επίθετο δηλώνεται η νυκτερινή φυγή της Μήδειας μαζί με τους Αργοναύτες από την Κολχίδα.
3. Στίχος 214: Πώς λειτουργεί η επίσημη προσφώνηση στην οικονομία του έργου:
Ενόψει της διατύπωσης αιτημάτων εκ μέρους της με αποδέκτες τις γυναίκες του χορού, η Μήδεια επιλέγει να προσφωνήσει με επισημότητα και σεβασμό της γυναίκες της Κορίνθου, προκειμένου να εξασφαλίσει την συνεργασία τους.
4. Ποιούς και γιατί ξεχωρίζει ως κατακριτέους η Μήδεια (στ. 215-225):
Στην κριτική της η Μήδεια εστιάζει σε δύο τύπους ανθρώπων: σε εκείνους που κατακρίνουν τους γύρω τους χωρίς πρώτα να τους γνωρίσουν ουσιαστικά και σε εκείνους που αρνούνται να κάνουν υποχωρήσεις μπροστά στις κοινά αποδεκτές κοινωνικές υποχρεώσεις.
5. Με ποιόν τρόπο η Μήδεια αμφισβητεί την παράδοση (στ. 230-231):
Η Μήδεια περιγράφει με τον λόγο της την κατώτερη θέση της γυναίκας, ανατρέποντας τα παραδοσιακά επιχειρήματα των ανδρών, όπως η συμμετοχή τους στην μάχη. Υποστηρίζει, δηλαδή, ότι ο πόλεμος είναι πολύ πιο ανώδυνος από τον τοκετό.
6. Σε ποιόν θεσμό αναφέρονται οι στίχοι 231-233:
Με τους στίχους αυτούς η Μήδεια αναφέρεται στον θεσμό της προίκας, την οποία θεωρεί το χρηματικό αντίτιμο για την αγορά συζύγου.
7. Ποιό είναι το «ἄλγιον κακόν» (στ. 234):
Σύμφωνα με την Μήδεια, με την προίκα οι γυναίκες δεν αγοράζουν απλώς σύζυγο, αλλά αφέντη, γεγονός που θεωρεί πολύ πιο υποτιμητικό.

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Liddell, H. G. – R. A. Scott – H. S. Jones, *A Greek- English lexicon*. Oxford, Oxford University Press 1996
- Mastronarde, D. J., *Ευριπίδου Μήδεια*. Μετάφραση Δ. Γιωτοπούλου, επιμέλεια μετάφρασης Μ. Χριστόπουλος. Αθήνα, Πατάκης 2006.
- Page, D. L., *Ευριπίδη Μήδεια*. Μετάφραση Γ. Γιατρομανωλάκης. Αθήνα, Καρδαμίτσα 1990.
- Στεφανόπουλος, Κ. Θ., *Ευριπίδης. Μήδεια*. (μετάφραση). Αθήνα, Κίχλη 2012.